

Крім того, *інтегроване навчання* допомагає зміцнити зв'язок між різними навчальними предметами, що сприяє більш глибокому розумінню матеріалу та його впровадженню в реальний життєвий контекст. Це сприяє розвитку *критичного мислення*, творчості та аналітичних навичок учнів. Вони вчаться розуміти й оцінювати художній твір, відчувати його емоційну силу, спілкуватися через мистецтво та літературу. Навчаються виражати свої думки, почуття та емоції, розвивають емпатію, толерантність. Ці навички є важливими як для навчання, так і для подальшого життя.

Зважаючи на всі ці фактори, можна зробити висновок, що розвиток емоційно-ціннісного ставлення дітей до навчання на основі ідей інтегрованого навчання є важливим кроком у покращенні освітнього процесу та формуванні особистісних якостей учнів. Цей підхід сприяє розвитку не лише когнітивних навичок, але й емоційно-ціннісного компонента особистості, що формує гармонійну особистість зі здатністю до творчого мислення, емпатії та самовираження.

Список використаних джерел

1. Борисенко О. І. Розвиток емоційно-ціннісного ставлення до навчання старшокласників у процесі інтегрованого навчання: дис. доктора пед. наук. Київ, 2017. С. 384 – 387.
2. Дубасенюк О. В. Роль мистецтва в освіті та розвитку особистості. Київ, 2012. С. 91.
3. Жадан Н. І. Психологічні основи розвитку емоційно-ціннісного ставлення до навчання учнів старшої школи: канд. психол. наук. Київ, 2008. С. 13 – 14.
4. Ларіна І. О. Формування емоційно-ціннісного ставлення до навчання учнів початкових класів: дис. доктора психол. наук. К., 2011. С. 224 – 256.
5. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти. Автори: Масол Л. М., Просіна О. В., 2021.
2. Ніколаєва О. С. Роль інтегрованого навчання в розвитку емоційно-ціннісного ставлення учнів до навчання. *Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія*, 2018. Вип. 158.
3. Олійник Л. І. Педагогічні основи інтегрованого навчання. Харків, 2015. С. 60 – 62.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані педагогічні твори: у 6 т. Київ, 1995 – 2003. С. 15.
5. <https://www.facebook.com/watch/?ref=saved&v=619453913462198>

Інтеграція як засіб формування соціокультурної компетентності здобувачів освіти на уроках української мови: практичний аспект

Гармашова Інна, заступник директора з навчально-виховної роботи комунального закладу «Харківський ліцей № 24»,
учитель української мови та літератури, спеціаліст вищої
кваліфікаційної категорії

Авторка подає розробку дистанційного уроку в 6 класі за темою «Складні слова. Сполучні голосні -о, -е в складних словах», у якій відображує практичні аспекти реалізації принципу внутрішньопредметної та міжпредметної інтеграції на уроках української мови.

Ключові слова: мотивація до навчання, компетентність спілкування державною мовою, інтегровані уроки, інформаційно-цифрова компетентність, загальнокультурна грамотність.

Інтеграція як процес створення цілісної та багатомірної картини світу сьогодні набуває статусу одного з провідних методологічних і дидактичних принципів. Інтеграція навчальних предметів мовно-літературної освітньої галузі передбачає формування в учнів цілісної духовної та мовної картини світу й здійснюється на рівні мети та завдань шкільних програм, а реалізується на рівні змісту кожного компонента й технології проведення уроків.

Інтегровані уроки української мови збільшують мотивацію до навчання, формують у здобувачів освіти дослідницький інтерес, цілісну картину світу, розвивають мовлення, уміння порівнювати, узагальнювати й робити висновки, сприяють формуванню всебічно, гармонійно та інтелектуально розвиненої особистості.

Авторська розробка дистанційного уроку в 6 класі «Складні слова. Сполучні голосні -о, -е в складних словах» відображає практичні аспекти реалізації принципу внутрішньопредметної та міжпредметної інтеграції на уроках української мови.

Дистанційний урок української мови

Тема. Складні слова. Сполучні голосні -о, -е в складних словах

Мета: поглибити знання учнів про прості та складні слова; пояснити закономірність уживання сполучних голосних у складних словах; формувати вміння визначати в словах орфограму «Літери о, е, є в складних словах», обґрунтовувати написання складних слів відповідними орфографічними правилами, уживати складні слова у мовленні; сприяти усвідомленню корисності використовувати інтернет-ресурси для здобування нових знань; формувати компетентність спілкування державною мовою, інформаційно-цифрову компетентність, загальнокультурну грамотність; за допомогою дидактичного матеріалу виховувати любов до природи, відповідальність за навколишнє середовище.

Очікувані результати: учні розрізняють прості й складні слова; уміють правильно писати слова з орфограмою «літери о, е, є в складних словах»; усвідомлюють корисність використання інтернет-ресурсів для здобування нових знань, пошукової діяльності; розвивають уміння тонко відчувати красу навколишнього світу, помічати красу природи й висловлювати своє ставлення до неї.

Міжпредметні зв'язки: українська література, народознавство, природознавство, основи здоров'я, образотворче мистецтво, інформатика.

Внутрішньопредметні зв'язки: орфографія, пунктуація, синтаксис, морфеміка, словотвір, фразеологія, стилістика.

Обладнання: ноутбук із доступом до мережі Інтернет, навчальна презентація уроку, підручник.

Засоби дистанційного навчання: платформа Zoom, відеохостинг YouTube, інтернет-сервіс мультимедійних дидактичних вправ LearningApps, електронний тлумачний словник (<http://sum.in.ua>).

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: дистанційний урок (синхронний режим).

Перебіг уроку

1. Організаційний момент

1.1. Слово вчителя

Добрий день, діти! Мені приємно сьогодні зустрітися з вами. Хочу, щоб від нашого уроку залишилися гарні враження, а ваш розум наповнився новими знаннями. Урок знову відчинить для вас двері в багатий і прекрасний світ рідного слова.

1.2. Повідомлення теми та мети уроку.

Розгорніть, будь ласка, ваші робочі зошити, запишіть число й тему уроку.

На сьогоднішньому уроці ми з вами

- поглибимо знання про прості та складні слова;
- пояснимо закономірність уживання сполучних голосних у складних словах;
- розвиватимемо навички спілкування державною мовою та інформаційно-цифрову компетентність.

Актуалізація опорних знань

Але спочатку пригадаймо!

1.3. «Незакінчене речення»

- Зараз ми вивчаємо розділ науки про мову, який називається...
- Словотвір вивчає...
- Непохідними називаються слова...
- Є такі способи творення слів:...

2. Сприйняття, засвоєння та закріплення навчального матеріалу

2.1. Слово вчителя з елементами евристичної бесіди про прості слова

Сьогодні на уроці ми з вами поговоримо про те, як утворюються складні слова. Але почнімо з того, що таке прості слова? І тут усе... дуже ПРОСТО! Тому що прості слова мають одну основу.

– Що таке основа? (Частина слова без закінчення)

Наприклад, у слові «осінній» закінчення –ій, основа – осінн. Основа одна, отже, слово просте.

2.2. Слово вчителя про осінь

Осінь. Яскрава й затишна, романтична й журлива, щедра й мінлива. Вона – невичерпне джерело поетичного натхнення. Саме тому майстри слова присвячують їй неперевершені вірші з присмаком яблук, різнобарв'ям айстр і жоржин, ошатністю дерев, шурхотом опалого листя та стукотом дощу.

2.3. Перегляд відеопоезії про листопад

Перегляньмо відеопоезію про останній місяць осені на слова поетеси Тетяни Горобець, члена Національної спілки журналістів України, «Клубу поезії» та літературно-мистецького КОША «Ріднокрай». Зверніть увагу на слова, виділені в ній. Поміркуйте, чим вони вирізняються з-поміж інших?

<https://www.youtube.com/watch?v=KymI2Ohv4GY>

2.4. Лінгвістичне дослідження. Морфемний розбір слів

У тексті цієї поезії є слова, у яких більше, ніж одна основа. Запишіть їх собі.

Розберімо їх за будовою.

Листопад

Білокрилий

Зорепад

Усі ці слова складні, оскільки мають більше одного кореня. Отже, складні слова утворюються із двох або більше основ (або слів) за допомогою сполучних голосних звуків і без них.

– Як називається сполучний голосний у цьому слові?

– У яких же випадках ми вживаємо ті чи інші сполучні голосні?

2.5. «Лінгвістична лабораторія»

Складні слова зі сполучними голосними **о** та **е** утворюються за такими правилами:

- Сполучний голосний **о** вживається після твердого приголосного, на який закінчується основа.
- **Е** вживаємо після м'якого приголосного основи.
- У деяких словах **Е** стоїть і після шиплячого (ж, ч, ш, дж): дружельобний, овочесховище.
- Сполучний **Є** на письмі застосовують, якщо основа закінчується на приголосний **Й** або подовжений м'який приголосний: краєвид, життєрадісний.

2.6. Орфографічний практикум

Перейдіть за покликанням, яке я надіслала в чат, або відскануйте QR-код і виконайте завдання.

<https://learningapps.org/display?v=pocw7iaxk22>

2.7. Робота з репродукцією картини Олега Щербакова «Осінь у парку»

Зверніть увагу на зображення над завданням. Це картина українського художника з Кривого Рогу Олега Щербакова, яка має назву «Осінь у парку».

- Який настій цієї картини?
- Які кольори переважають на картині?

Отже, ми бачимо, що осіння пора надихнула Олега Щербакова, який за допомогою соковитої гами кольорів створив теплу атмосферу картини «Осінь у парку».

2.8. «У поетичній майстерні»

Ми з вами вже з'ясували, що багато митців слова звертались у своїй творчості до образу осені. Український письменник, поет-лірик Володимир Сосюра присвятив їй такий вірш:

Облітають квіти, обриває вітер
пелюстки печальні в синій тишині.
По садах пустинних їде гордовито
осінь жовтокоса на баскім коні.
В далечінь холодну без жалю за літом
синьоока осінь їде навмання.
В'яне все навколо, де пройдуть копита,
золоті копита чорного коня.
Облітають квіти, обриває вітер
пелюстки печальні й розкида кругом.
Скрізь якась покора в тишині розлита,
і берізка біла мерзне під вікном.

- Якою ви уявили собі осінь, прослухавши поезію?

Запишіть уривок із поезії Євгена Маланюка, уставляючи пропущені літери.

Облітають квіти, обриває віт...р
пелюстки п...чальні в синій т...шині.
По садах пустинних їде гордовито
осінь жовт...коса на баскім коні.

2.9. Словникова робота

- Як ви розумієте слово «гордовито»?

ГОРДОВІТИЙ, а, є.

1. Те саме, що гордий (1. Сповнений особистої гідності, самоповаги. 2. Який відчуває задоволення від чого-небудь, усвідомлення досягнутих успіхів, переваги в чому-небудь. 3. Сповнений високого смислу; піднесений. 4. Який має про себе надмірно високу думку та зневажливо, звисока ставиться до інших; пихатий).

2. Сповнений гордості (у 2 знач.); піднесений.

3. Який зневажливо, звисока ставиться до інших; пихатий.

- Як ви думаєте, у якому із значень автор уживає слово «гордовито»?
- Чому автор називає осінь жовтокосою? Який це художній засіб?
- Що значить слово «баский»?

БАСКИЙ, а, є. Дуже швидкий, прудкий, жвавий.

3.10. Синтаксичний розбір речення

Зробимо синтаксичний розбір останнього речення.

По садах пустинних їде гордовито
осінь жовтокоса на баскім коні.

2.10. «Народознавча хвилинка»

Ми з вами вже визначили, що слово «листопад» складне, утворене основоскладанням за допомогою сполучного голосного **о**. А чи знаєте ви, як у народі називали листопад?

Листопад

Назва місяця прийшла із західноукраїнських земель. У цей час там опадає листя, а на сході України дерева вже безлисті. Тому в Київській Русі останній місяць осені звався груднем.

Народні назви: грудкотрус, листопадень, падолист, напівзимник, листогній, полузеленик, перезимник, сонцеворот.

Зверніть увагу на виділені слова. Яким способом вони утворені? Це прості чи складні слова?

4. Узагальнення та систематизація знань

4.1. Самостійна робота «Конструктор»

Утворіть від поданих пар слів складні слова зі сполучними голосними, уведіть їх у речення про осінь.

I варіант: Край, вид;

II варіант: різний, колір;

III варіант: земля, робити.

Спостерігати осінні краєвиди – справжнє задоволення.

Осінь – щедра мати всіх землеробів.

Природа, наче модниця, одягається в різнокольорове вбрання.

4.2. «Хвилинка-цікавинка»

Цікаві факти про осінь

Осіннє рівнодення припадає на 22-23 вересня. Тому раніше осінь і відраховували з 23-го числа, а не з 1-го.

Короткочасне тепло восени, відоме як «бабине літо», буває майже щороку.

Мокре осіннє листя дуже слизьке. На ньому може легко впасти пішохід, а гальмівний шлях автомобіля на вкритій листям дорозі подовжується в 5 – 10 разів.

Бесіда за питаннями

1. Зверніть увагу на слово «рівнодення». Від яких слів воно утворене? Чому в ньому пишемо *сполучний голосний о*?

2. Зверніть увагу на слово «короткочасне». Від яких слів воно утворене? Чому в ньому пишемо *сполучний голосний о*? Як називається сполучення слів «бабине літо»? (Фразеологізм.)

3. Зверніть увагу на слово «пішохід». Від яких слів воно утворене? Чому в ньому пишемо *сполучний голосний о*? Пам'ятайте про те, що восени (та й не тільки) треба бути дуже уважними на дорозі.

5. Підбиття підсумків уроку. Рефлексія. Домашнє завдання та інструктаж щодо його виконання

– Діти, чи сподобався вам урок? Пропоную висловити свою думку.

5.1. Метод «Мікрофон». (Запитання записані заздалегідь на слайді або їх ставить учитель.)

- Я зрозумів...
- Мене здивувало...
- Я збагатився інформацією про...
- Я ніколи раніше не чув про...
- Я знав...
- Найбільші труднощі я відчув...

5.2. Коментування щодо оцінювання учнів.

5.3. Домашнє завдання та інструктаж щодо його виконання

1. Обов'язкове.

Виконати вправу 178 підручника, вивчити параграф 18.

2. За бажанням.

Виписати два речення з творів української літератури зі складними словами, визначити головні й другорядні члени речення.

1. Творче (за бажанням). Скласти вірш про осінь, використовуючи складні слова зі сполучними голосними.

Список використаних джерел

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення 13.10.2022).
2. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова : підручник для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2014. 256 с.
3. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. Колектив авторів за редакцією М.І. Пентиліук: М.І. Пентиліук, С.О. Караман, О.В. Караман, О.М. Горошкіна, З.П. Бакум, М.М. Барахтян, І.В. Гайдаєнко, А.Г. Галетова, Т.В. Коршун, А.В. Нікітіна, Т.Г. Окуневич, О.М. Решетилова. К.: Ленвіт, 2004. С. 40 – 46.
4. 15 цікавих фактів про осінь. URL: <https://faktypro.com.ua/page/15-czikavikh-faktiv-pro-osin>

Компетентнісний потенціал інтегрованого навчання на уроках української мови та літератури, німецької мови.

Внутрішньопредметна та міжпредметна інтеграція

Беспала Марія, учитель української мови та літератури Харківської спеціалізованої школи № 16 Харківської міської ради Харківської області

У статті висвітлено дослідження компетентнісного потенціалу інтегрованого навчання на уроках української мови й літератури та німецької мови. Розглянуто поняття компетентності та принципи компетентнісного навчання, вплив інтегрованого навчання на розвиток компетентностей учнів, внутрішньопредметну та міжпредметну інтеграцію, з'ясовано їх роль у підвищенні якості освіти та формуванні комплексних навичок учнів.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний потенціал, внутрішньопредметна інтеграція, міжпредметна інтеграція, інтеграція навчання, педагогічні методи і прийоми, інтегрованість предметів.

Компетентнісний потенціал інтегрованого навчання на уроках української мови та літератури, німецької мови відіграє важливу роль у розвитку комплексних навичок